

*Sylwia GOŁĄB*

## **OCZEKIWANIA WOBEC PRACY ABSOLWENTÓW KIERUNKÓW EKONOMICZNYCH NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO**

### **EXPECTATIONS TOWARDS WORK GRADUATES OF ECONOMICS ON THE EXAMPLE ZACHODNIOPOMORSKIE REGION**

Katedra Ekonomii i Rachunkowości, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie  
ul. Żołnierska 47, 71-210 Szczecin, e-mail: [sylwia.golab@zut.edu.pl](mailto:sylwia.golab@zut.edu.pl)

**Summary.** In the context of growing unemployment rate among tertiary graduates as well as competition on the education and labour market, proper preparation of graduates to function on the labour market is becoming more and more important. Attitudes, including expectations towards work, play a very important role as well. This article attempts at gaining knowledge of professional activity of tertiary graduates, becoming familiar with current problems connected with a transition from education to the labour market.

**Słowa kluczowe:** absolwenci, rynek pracy.

**Key words:** graduates, labour market.

#### **WSTĘP**

Rynek pracy i związane z nim kategorie, takie jak zatrudnienie i bezrobocie, zajmują szczególne miejsce w politykach gospodarczych współczesnych państw. Powodem tego jest znaczenie pracy dla życia gospodarczego i społecznego (Kryńska i Kwiatkowski 2010). Bezrobocie pojawiło się na początku XIX w. w odpowiedzi na przemiany gospodarcze i przemysłowe. Od tamtej pory nieprzerwanie towarzyszy gospodarce rynkowej. Jednak w ostatnich latach rosnące bezrobocie stało się kluczowym problemem współczesnego świata. Pomimo że jego struktura jest zróżnicowana w różnych państwach, niepokój może budzić wciąż wysoka stopa bezrobocia w Polsce.

Liczba osób z wyższym wykształceniem systematycznie się zwiększa, dzięki temu coraz więcej młodych ludzi nabywa wysokie kompetencje zawodowe. Należy jednak podkreślić, że wyższe wykształcenie nie chroni przed bezrobociem, bowiem na szanse znalezienia pracy przez absolwenta składa się wiele czynników, takich jak jego cechy osobowościowe, postawy, dodatkowe umiejętności (Skórska 2001). Ważne są działania samej jednostki, gdyż przyczyny bezrobocia wśród młodych ludzi upatrywane są zarówno w postawach absolwentów, jak i w oczekiwaniach pracodawców oraz uwarunkowaniach rynku pracy (Kopertyńska 2011). Nie ulega jednak wątpliwości, że osoby nieposiadające odpowiednich kompetencji są znacznie bardziej narażone na ryzyko bezrobocia (Skórska 2001). Poza tym odpowiednio wysoki poziom wykształcenia łączy się z otwartością i kreatywnością. Sprzyja to lepszemu zrozumieniu otaczającej rzeczywistości, powstawaniu nowych pomysłów, a tym samym ułatwia osiągnięcie sukcesu życiowego (Kłodziński 2003).

Negatywne konsekwencje bezrobocia powodują zmiany we wszystkich sferach życia człowieka. Utrata pracy, a więc i możliwości zarobkowania oraz zaspokajania potrzeb życiowych, to jeden z negatywnych aspektów bezrobocia. W przypadku utraty pracy następuje także zagrożenie dobrostanu psychicznego, czego przejawem może być spadek samooceny, obniżenie pozycji społecznej czy zaburzenie relacji międzyludzkich.

Brak możliwości skonfrontowania zdobytej wiedzy i umiejętności z rzeczywistymi wymaganiami, które są przypisane do danego stanowiska pracy, może z kolei prowadzić do obniżenia kompetencji zawodowych osób bezrobotnych. Skutkiem tego może być spadek ambicji zawodowych i edukacyjnych, a w dłuższym czasie – utrata osiągniętych umiejętności. Wyniki licznych badań wskazują także na negatywne skutki pozostawania bez pracy w odniesieniu do zdrowia zarówno fizycznego, jak i psychicznego (Skórska 2004).

W szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy są absolwenci uczelni. Wysokie wykształcenie nierzadko wiąże się u nich z dużymi aspiracjami zarówno zawodowymi, jak i życiowymi, z chęcią osiągnięcia znaczącej pozycji zawodowej (Jończy i Rokita-Poskart 2011). Ukończenie studiów wiąże się także z dużymi oczekiwaniami wobec pracy i przyszłych pracodawców. Oczekują oni nie tylko odpowiednich zarobków, ale i pracy zgodnej z ukończonym kierunkiem kształcenia. Wyobrażenia i oczekiwania wobec rynku pracy są często nieadekwatne do wymagań pracodawców.

Istotnym problemem jest zatem niedopasowanie struktury kwalifikacji podaży i popytu na pracę. Niedopasowanie wiedzy i umiejętności osób aktywnych zawodowo do wiedzy i umiejętności, na które występuje zapotrzebowanie w gospodarce, wywołuje wiele negatywnych skutków. Warunkiem niezbędnym konkurencyjności pracobiorców na rynku pracy jest zatem dostosowanie własnych kwalifikacji i kompetencji do potrzeb szybko zmieniającego się zapotrzebowania na pracę. Włączenie zaś polskiego rynku pracy do rynku europejskiego powoduje, że popyt na pracowników wyposażonych w określone kwalifikacje i kompetencje ciągle wzrasta (Kabaj 2004; Kryńska 2004; Kwiatkowski 2013).

W kontekście bezrobocia osób z wyższym wykształceniem ogromne znaczenie ma odpowiednie przygotowanie absolwentów do funkcjonowania na szybko zmieniającym się rynku pracy. Pożądane zatem jest badanie losów zawodowych absolwentów w kontekście ich postaw na rynku pracy. Wyniki dotyczące losów i karier absolwentów powinny być wykorzystywane do dostosowywania zawodów, kierunków i treści kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Zachodzące we współczesnym świecie procesy globalizacji i rewolucji technologicznej stawiają szkolnictwu wysokie wymagania. Niedostosowanie kształcenia, szczególnie zawodowego, do zmieniającej się dynamicznie struktury popytu na pracę jest jednym z istotnych czynników generujących wysokie bezrobocie młodzieży (Kotlorz i Skórska 2011). Potrzebna jest więc współpraca między pracodawcami a szkołami w celu dostosowania kształcenia do wymogów rynku pracy.

Przedmiotem badań były oczekiwania wobec pracy absolwentów przed podjęciem zatrudnienia, zaś zasadniczym celem było określenie czynników, które zdaniem osób badanych decydują o uzyskaniu pracy.

## MATERIAŁ I METODY

Przedstawione wyniki stanowią wycinek badań empirycznych przeprowadzonych wśród absolwentów różnych kierunków studiów; dotyczą 65 absolwentów kierunku ekonomia i zarządzanie na Wydziale Ekonomicznym Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie.

Metodą badawczą był sondaż diagnostyczny, natomiast techniką użytą w obrębie tej metody – autorski kwestionariusz ankiety.

## WYNIKI

Na pozostawanie bez pracy w szczególony sposób narażona jest młodzież, czego dowodem jest utrzymujący się od wielu lat wysoki wskaźnik bezrobocia (tab. 1).

Tabela 1. Bezrobotni według wieku w Polsce w latach 2013–2016

Lata	Bezrobotni w wieku 24 lat i mniej [%]	Bezrobotni w wieku 25–34 lat [%]
2013	18,6	28,4
2014	16,5	27,9
2015	15,2	27,5
2016 (stan na koniec I kwartału)	14,6	28,1

Źródło: Bezrobocie rejestrowane... (2016).

Dane statystyczne wskazują, że absolwenci mają problem z płynnym wejściem na rynek pracy. Problem ten nie dotyczy tylko osób z niskim poziomem wykształcenia, często osobami bezrobotnymi stają się absolwenci szkół wyższych (tab. 2).

Tabela 2. Stopa bezrobocia absolwentów (w wieku 15–30 lat) według poziomu wykształcenia w latach 2013–2016

Absolwenci	Stopa bezrobocia [%]			
	2013	2014	2015	2016
Szkół wyższych	22,0	21,1	15,9	17,9
Policealnych i średnich szkół zawodowych	42,8	30,2	32,0	30,7
Średnich szkół ogólnokształcących	49,0	45,9	27,5	33,3
Zasadniczych szkół zawodowych	48,3	37,3	45,5	46,2
Ogółem	32,3	27,3	25,0	26,8

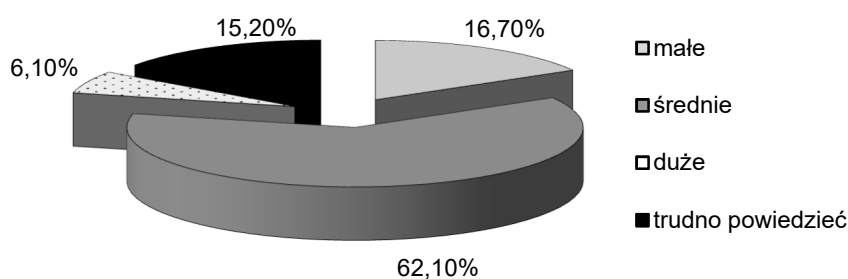
Dane z 2016 r. obejmują I kwartał.

Źródło: Aktywność ekonomiczna ludności Polski... (2013, 2014, 2015, 2016).

Analiza danych zaprezentowanych w tab. 2 wskazuje, że najmniej zagrożona bezrobociem jest młodzież z wyższym wykształceniem. Na problem ten należy zwrócić jednak uwagę chociażby dlatego, że dostęp do edukacji na poziomie wyższym stał się powszechny i że bezrobocie coraz częściej dotyczy także absolwentów uczelni.

Poszukiwanie pierwszej pracy to ważny okres w życiu absolwentów. Jest to czas konfrontacji wyobrażeń i oczekiwań związanych z pracą i z realiami rynku pracy. Młodzi ludzie szczególnie dotkliwie odczuwają negatywne skutki bezrobocia – zarówno ekonomiczne, jak i psychospołeczne. Należy podkreślić, że pierwsze doświadczenia mogą przesądzić o dalszych losach zawodowych i stabilizacji życiowej.

W procesie wchodzenia absolwentów na rynek pracy istotne znaczenie ma ocena możliwości na rynku pracy. Osoby, które swoje szanse oceniają wysoko, lepiej radzą sobie z trudnościami w znalezieniu pracy, są bardziej otwarte i elastyczne w odniesieniu do możliwości, które oferują pracodawcy. Z kolei brak wiary w znalezienie satysfakcjonującej pracy może wpłynąć negatywnie na przyszłość młodego człowieka. Z udzielonych odpowiedzi wynika, że większość absolwentów ocenia swoje szanse na uzyskanie zatrudnienia, w ciągu 6 miesięcy od ukończenia studiów, jako średnie (62,1%). Niepokojący może być fakt, że jedynie 6,1% badanych możliwości znalezienia pracy określa jako duże (ryc. 1).



Ryc. 1. Ocena szans na znalezienie zatrudnienia

Opinie wskazują na świadomość barier, na które mogą napotkać absolwenci podczas poszukiwania zatrudnienia; proces ten może być w wielu przypadkach nie tylko trudny, ale i długotrwały.

Respondentów poproszono także o określenie oczekiwań dotyczących przyszłego miejsca pracy. Większość badanych oczekuje, że przyszła praca będzie dobrze płatna (74,2%), natomiast tylko 18,2% będzie poszukiwało pracy zgodnej z kierunkiem kształcenia. Dla wielu absolwentów istotnym wyznacznikiem zadowolenia z pierwszej pracy jest wysokość wynagrodzenia, dlatego też badanych poproszono o wskazanie kwoty, za jaką byliby skłonni podjąć pracę. Odpowiedzi wskazują na przeciętne oczekiwania płacowe. Średnia kwota netto, za jaką absolwenci podjęliby zatrudnienie, to 2393 zł. Należy jednak pamiętać, że zbyt wygórowane wymagania mogą utrudnić płynne wejście na rynek pracy.

Sukces na rynku pracy uwarunkowany jest wieloma różnymi czynnikami, dotyczącymi osób poszukujących zatrudnienia, pracodawców oraz sytuacji na rynku pracy w danym regionie. W badaniu oczekiwań absolwentów wobec pierwszej pracy poproszono ich o ocenę czynników, które decydują o uzyskaniu zatrudnienia (tab. 3). Ankietowani zostali poproszeni o nadanie wag poszczególnym czynnikom, gdzie 1 oznaczało czynnik mało istotny, natomiast 5 – czynnik bardzo istotny. Według opinii absolwentów w uzyskaniu zatrudnienia najbardziej pomagają znajomości. Warto zauważyć, że wskazując na przydatność znajomości w uzyskaniu zatrudnienia, przyznają równocześnie, że nie zależy ono tylko od ich kompetencji zawodowych.

Świadczy to o tym, że są to osoby, które mają tak zwane zewnętrzne poczucie kontroli, czyli mają przekonanie, że ich los w niewielkim stopniu zależy od umiejętności, które posiadają, czy postaw, a jest uwarunkowany czynnikami zewnętrznymi, niezależnymi od nich. Najmniej ważna zdaniem ankietowanych jest ocena na dyplomie.

Tabela 3. Czynniki decydujące o uzyskaniu zatrudnienia według respondentów

Czynniki	Średnia
Wykształcenie	3,89
Znajomości	4,08
Odwaga, przebojowość	3,88
Determinacja w szukaniu pracy	3,98
Szczęście	3,59
Urok osobisty	3,12
Ocena na dyplomie	2,58
Doświadczenie zdobyte podczas studiów	3,64
Elastyczność wobec wymagań pracodawcy	4,00

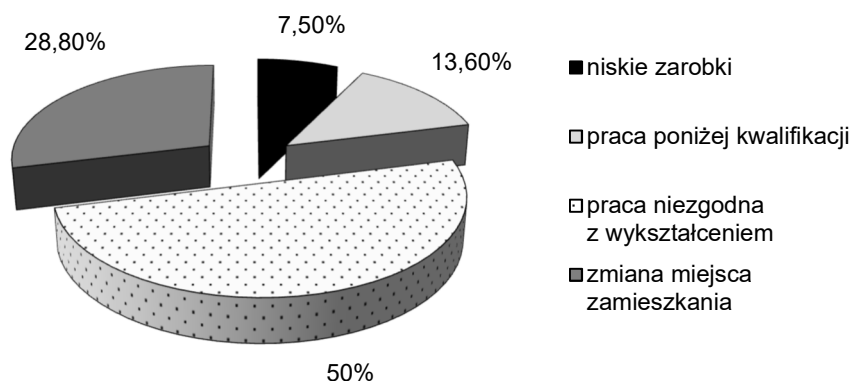
Preferując określoną formę przyszłej aktywności zawodowej, absolwenci kierują się różnymi czynnikami. Zadano im zatem pytanie, które spośród czynników związanych z planowaniem własnej kariery zawodowej są dla nich najważniejsze (tab. 4). Ankietowani zostali, podobnie jak w przypadku poprzedniego pytania, poproszeni o nadanie wag poszczególnym czynnikom.

Tabela 4. Czynniki związane z planowaniem własnej kariery

Czynniki	Średnia
Wysokie zarobki	4,33
Kontynuacja tradycji rodzinnych	1,96
Zdobycie ciekawej, zgodnej z zainteresowaniami pracy	4,30
Zdobycie zawodu, który jest uznawany za prestiżowy	3,17
Możliwość rozwoju zawodowego	4,20
Zdobycie pracy zgodnej z ukończonym kierunkiem studiów	3,76
Stabilizacja zawodowa	4,31
Bliskość miejsca zamieszkania	3,45

Absolwenci przy wyborze przyszłej aktywności zawodowej szukają przede wszystkim pracy dobrze płatnej oraz dającej stabilizację. Najmniej istotnymi czynnikami była kontynuacja tradycji rodzinnych.

Absolwenci po ukończeniu studiów poszukują swojego miejsca na rynku pracy. Elastyczność zachowań w tym okresie, a nawet gotowość do podjęcia pracy, która nie spełnia wszystkich oczekiwań lub wymaga akceptacji szczególnych warunków, może zadecydować o skuteczności ich działań. Połowa respondentów po ukończeniu nauki podjęłaby pracę niezgodną z kierunkiem kształcenia. Co trzeci badany zgodziłby się na zmianę miejsca zamieszkania, a jedynie 7,5% badanych zgodziłoby się na niskie zarobki (ryc. 2).



Ryc. 2. Zgoda na nieatrakcyjne warunki pracy

## PODSUMOWANIE

Dynamika sytuacji na współczesnym rynku pracy wymaga od pracobiorców ciągłej gotowości do podnoszenia swoich kompetencji. Ważnym aspektem podjętego problemu są także bariery utrudniające absolwentom wejście na rynek pracy. Badania wykazały duże wymagania wobec, przede wszystkim, wynagrodzenia za pracę. Pomimo że kwota, którą podali respondenci, nie jest wygórowana, uwagę zwraca fakt, że wynagrodzenie za pracę wskazywane było jako czynnik najsilniej determinujący kształtowanie kariery zawodowej. Niepokoić też może brak wiary w skuteczność własnych działań na rynku pracy. Przekonanie, że o uzyskaniu zatrudnienia decydują w dużym stopniu znajomości, może utrudnić skuteczne wejście młodych ludzi na rynek pracy.

Także brak elastyczności zachowań w okresie poszukiwania pracy, nieznaną rynek pracy oraz zbyt wygórowane oczekiwania determinują problemy absolwentów na rynku pracy, którego główną cechą jest jego zmienność. Stawia to przed młodymi ludźmi szczególne wyzwania, którym powinni sprostać, aby znaleźć zatrudnienie i realizować się w pracy zawodowej. Dlatego uczelnie powinny reagować na bieżące zmiany na rynku pracy i kształtować u młodzieży umiejętności oczekiwane przez pracodawców. Programy nauczania, oprócz niezbędnej wiedzy teoretycznej, powinny obejmować odpowiednie przygotowanie praktyczne. Należy ponadto uwzględniać elementy wiedzy o rynku pracy, metodach poszukiwania zatrudnienia oraz umiejętności autoprezentacji.

Podczas pierwszej pracy następuje konfrontacja przydatności zdobytej wiedzy i umiejętności z wymaganiami pracodawców. Poza kompetencjami o sukcesie decydują również postawy na rynku pracy oraz gotowość do zmiany zawodu. Poszukiwanie zatrudnienia wiąże się z kształtowaniem umiejętności prezentowania samego siebie i swoich możliwości w kontaktach z pracodawcami, jak również umiejętności docierania do informacji na temat wolnych miejsc pracy. Uczelnie powinny wyposażyć absolwenta w wiedzę o warunkach i zmianach zachodzących na rynku, a także o możliwościach uzyskania zatrudnienia.

**PIŚMIENNICTWO**

**Aktywność ekonomiczna ludności Polski. IV kwartał 2013 r.** Warszawa, GUS.

**Aktywność ekonomiczna ludności Polski. IV kwartał 2014 r.** Warszawa, GUS.

**Aktywność ekonomiczna ludności Polski. IV kwartał 2015 r.** Warszawa, GUS.

**Aktywność ekonomiczna ludności Polski. I kwartał 2016 r.** Warszawa, GUS.

**Bezrobocie rejestrowane. I–IV. 2016.** Warszawa, GUS.

**Jończy R., Rokita-Poskart D.** 2011. Oczekiwania i zamiary absolwentów Uniwersytetu Opolskiego dotyczące przyszłej pracy (w świetle przeprowadzonych badań). Dylematy współczesnego rynku pracy. Red. D. Kotlorz. Katowice, UEkon., 145.

**Kabaj M.** 2004. Strategie i programy przeciwdziałania bezrobociu w Unii Europejskiej i w Polsce. Warszawa, Scholar, 228–239.

**Kłodziński M.** 2003. Jak aktywizować gminę wiejską, w: Aktywizacja wiejskich obszarów problemowych. Red. W. Dzun. Warszawa, IRWiR PAN, 19.

**Kopertyńska M.W.** 2011. Sytuacja ludzi młodych na rynku pracy i jej wpływ na ich aktywność, w: Rynek pracy w Polsce w dobie integracji europejskiej i globalizacji. Red. M. Noga, M. K. Stawicka. Warszawa, CeDeWu, 75–77.

**Kotlorz D., Skórska A.** 2011. Kształcenie zawodowe i kształcenie dorosłych jako determinantą zwiększenia zatrudnialności i zmniejszenia bezrobocia absolwentów, w: Współczesny rynek pracy. Wybrane problemy. Red. D. Kotlorz. Katowice, UEkon., 33.

**Kryńska E.** 2004. Polski rynek pracy – niedopasowania strukturalne. Warszawa, IPISS, 102–110.

**Kryńska E., Kwiatkowski E.** 2010. Polityka państwa wobec rynku pracy: idee ekonomiczne i rzeczywistość. Polit. Społ. 5–6, 6.

**Kwiatkowski S.M.** 2013. Kształcenie zawodowe w szkołach ponadgimnazjalnych a oczekiwania pracodawców wobec absolwentów. Przyszłość. Świat – Europa – Polska 1(27), 20–31.

**Skórska A.** 2001. Szanse i zagrożenia aktywnego wejścia na rynek pracy absolwentów szkół wyższych. Poznań, WSB, 246.

**Skórska A.** 2004. Młodzież na rynku pracy w Polsce i Unii Europejskiej. Poznań, WSB, 104–105.

